

I. А. Козак

помічник судді Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗАСТОСУВАННЯ АМНІСТІЇ В УКРАЇНІ ЩОДО ПОВНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ В'ЯЗНІВ»

Одним із напрямів кримінальної політики, в якому знаходять своє відображення принципи гуманізму та економії заходів кримінальної репресії, є реабілітація, звільнення осіб від покарання внаслідок акта про амністію та на підставі акта про помилування.

Відповідно до Конституції України видання актів про амністію віднесе-но до компетенції Верховної Ради України: «Законом України оголошується амністія» (ч. 3 ст. 92); «Президент України здійснює помилування» (п. 27 ч. 1 ст. 106) [1].

У теорії права під амністією (з грец. — прощення) розуміють повне або часткове звільнення від покарання осіб, засуджених за визначені в законі про амністію види злочинів, а іноді також осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності за звинуваченням у вчиненні злочинів; вона не ставить під сумнів винуватість засуджених осіб та утворює nereабілітуючу підставу звільнення від кримінальної відповідальності або пом'якшення її [2, с. 473]; акт гуманізму та милосердя держави, спрямований на звільнення від відпо-відальності, покарання, у тому числі його пом'якшення, усунення правових наслідків покарання, заснований на справедливості та співмірності, а також балансі конституційних цінностей у сфері протидії порушенням, погодже-ний із конституційною відповідальністю держави за забезпечення громад-ської безпеки, прав і законних інтересів громадян [3].

Як писав М. М. Паше-Озерський, амністія не створює фікцію того, що злочин не мав місця, не знімає з уже вчинених діянь деліктний і злочинний характер, наданий їм законом. У протилежному випадку держава, наприклад, повинна була б винагороджувати амністованого за частину відбутого ним покарання. За такого підходу неминуче стерлися б межі між амністією і поновленням прав невинно засуджених [4].

Помилування здійснюється за клопотанням засудженого у випадках, що потребують гуманного ставлення, шляхом звільнення від відбування кримінального покарання за індивідуальним рішенням, як правило, глави держави. В Україні відповідно до ст. 106 Конституції України, ст. 87 КК та Положення про порядок здійснення помилування — це акт глави держави, який полягає у заміні покарання або невідбутої його частини більш м'яким покаранням, повному або частковому звільненні від відбування покарання, або заміні довічного позбавлення волі на позбавлення волі строком на 25 років або більше.

Аналіз наявних у наукових джерелах та законодавстві визначень поняття амністії свідчить про те, що вона, на відміну від помилування, не має персоніфікованого характеру [5]. Амністія поширюється на невизначене коло осіб, визнаних винуватими у вчиненні злочину за вказаними в законі критеріями. Відповідно до ст. 3 Закону України від 01 жовтня 1996 р. № 392/96 «Про застосування амністії в Україні» (Закон № 392/96) індивідуалізація амністії здійснюється судом [6].

Необхідно зазначити, що амністія і помилування за своїм змістом відрізняються від реабілітації.

Під реабілітацією в юридичній літературі розуміється поновлення у правах і відновлення репутації осіб, які безвинно зазнали репресій або були неправомірно притягнені до кримінальної, адміністративної чи дисциплінарної відповідальності.

У науковій літературі існують два підходи щодо змісту реабілітації у кримінальному процесі. По-перше, підставами для реабілітації можуть бути лише реабілітаційні рішення суду чи органів досудового розслідування, в яких констатується незаконність дій органів розслідування, прокуратури чи суду. По-друге, деякі науковці під реабілітацією розуміють лише винесення реабілітуючого рішення. Інші вважають, що цей інститут також охоплює відшкодування (компенсацію) спричиненої шкоди і поновлення в обмежених правах.

Незважаючи на відсутність нормативного визначення поняття реабілітації в українському законодавстві, його зміст формують, зокрема, положення Закону України від 17 квітня 1991 р. № 962-ХІІ «Про реабілітацію жертв

політичних репресій на Україні» [7] і Постанови Верховної Ради України від 24 грудня 1993 р. № 3812-ХІІ «Про тлумачення Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» (ПВР № 3812-ХІІ) [8].

Таким чином, під реабілітацією слід розуміти проголошення невинуватості особи (групи осіб), тобто поновлення втраченого особою (групою осіб) доброго імені, відновлення репутації, повне поновлення в усіх громадянських правах та скасування необґрунтованого визнання особи винною у вчиненні злочину.

У законодавстві деяких посткомуністичних країн, наприклад КПК Російської Федерації (КПК РФ), міститься окрема глава 18 «Реабілітація», в якій докладно визначено підстави виникнення права на реабілітацію, визнання права на реабілітацію, відшкодування майнової та моральної шкоди.

Так, згідно із положеннями п. 34 ст. 5 КПК РФ реабілітацією визнається порядок відновлення прав і свобод особи, яка незаконно або необґрунтовано підлягала кримінальному переслідуванню, та відшкодування такій особі шкоди. Вважається, що відмінний від інституту кримінальної відповідальності інститут реабілітації виконує політичну, компенсаційну і моральну функції [9].

Відшкодування (компенсація) спричиненої шкоди та поновлення в обмежених правах визнається наслідком реабілітації. Така позиція законодавця закріплена у ст. 130 КПК та ст. 1176 ЦК, у п. 4 якої зазначено: «Якщо кримінальне провадження закрито на підставі закону про амністію або акта про помилування, право на відшкодування шкоди не виникає».

Отже, реабілітована особа вважається такою, що взагалі не притягувалася до кримінальної відповідальності.

Наведене свідчить, що реабілітація відрізняється від амністії повним відновленням прав та репутації особи з огляду на безпідставне (незаконне) її звинувачення та засудження.

27 лютого 2014 р. Верховною Радою України було ухвалено Закон України № 792-VII «Про внесення змін до Закону України «Про застосування амністії в Україні» щодо повної реабілітації політичних в'язнів» (Закон № 792-VII), який набув чинності 14 березня 2014 р. [10]. Але цей Закон виявився недосконалим, а його окремі положення такими, що суперечать чинному законодавству.

Метою цієї статті є аналіз конституційно-правових принципів застосування інституту амністії в Україні, з'ясування особливостей та проблем регулювання амністії, визначення поняття індивідуальної амністії та його співвідношення із інститутами реабілітації та помилування.

При цьому автор поставив перед собою завдання визначити конституційно-правову природу індивідуальної амністії з метою полегшення розуміння змісту згаданої новели законодавства.

Отже, найбільш значною серед змін, передбачених Законом № 792-VII, є запровадження інституту індивідуальної амністії.

Так, ст. 1 Закону № 392/96 доповнено ч. 4 такого змісту: «Верховна Рада України вправі прийняти закон про амністію як щодо певної категорії осіб, так і щодо конкретно визначеної особи (індивідуальна амністія)».

Таким чином, Верховною Радою України з ухваленням Закону № 792-VII на законодавчому рівні встановлено термін «індивідуальна амністія», що є нетиповим для інституту амністії взагалі, оскільки індивідуальним вважається лише помилування, проте не розкрито зміст цього поняття. Отже, є всі підстави вважати цей Закон недосконалим, оскільки у ньому сплутані поняття амністії та помилування.

Зі змісту ст. 1 Закону № 392/96 можна зробити висновок, що індивідуальною амністією є повне або часткове звільнення судом від відбування покарання конкретно визначеної в окремому законі України особи (осіб).

На жаль, цей Закон не містить дефініції «повна реабілітація», а також визначення її поняття.

Виходячи із наведеного, звільнення особи від покарання на підставі Закону № 962-XII — це звільнення з так званих реабілітуючих підстав, що тягне за собою повне поновлення особи в її правах, тоді як звільнення від покарання на підставі Закону № 392/96 (внаслідок прийняття на його основі конкретного закону про амністію) — це звільнення з nereабілітуючих підстав, яке означає, що особа залишається визнаною винною у вчиненні злочину, засуджена законно й обґрунтовано, і тому зазнає всі несприятливі наслідки, що цим спричинені, крім повного відбуття призначеного покарання.

З наведеного вбачається, що реабілітація не може бути повною або частковою, оскільки особа при її застосуванні поновлюється у своїх правах у повному обсязі, визнається повна її невинуватість і судовим актом про реабілітацію вона оголошується такою, що не піддавалася кримінальній відповідальності. У зв'язку із цим є всі підстави вважати використане у назві Закону № 792-VII поняття «повна реабілітація» некоректним.

Детальний аналіз Закону № 792-VII дає змогу констатувати, що у ньому фактично не йдеться про реабілітацію тих чи інших осіб. Вказівка на реабілітацію міститься лише в його назві, що явно не узгоджується зі змістом, де йдеться про індивідуальну амністію. За таких обставин назву Закону

№ 792-VII, на думку автора, слід тлумачити не буквально, а обмежувально та застосовувати Закон виходячи не з його назви, а зі змісту.

Також неузгодженою із назвою та змістом Закону № 792-VII є і його мета, задекларована у преамбулі — недопущення політичних репресій і випадків застосування засобів кримінальної юстиції для боротьби з політичними опонентами. Однак у такому випадку Закон № 792-VII суперечить положенням доктрини кримінального права та інституту амністії в цілому.

Метою цього Закону слід було б передбачити не застосування амністії до конкретно визначених у ньому осіб, а їх реабілітацію, якщо для цього існують належні правові підстави.

Отже, звільнення особи від відбування покарання в порядку реалізації індивідуальної амністії, констатуючи винуватість амністованої особи в інкримінованих їй злочинах з усіма негативними наслідками, що з цього випливають, суперечить меті згаданого Закону. Зокрема, через те, що положеннями цього Закону не врегульовано питання зняття судимості з осіб, на яких поширюється його дія, а отже, питання про їх судимість відповідно до ч. 3 ст. 6 Закону № 392/96 має вирішуватись згідно із статтями 89–90 КК.

У зв'язку із цим складно погодитись із висловленою у фаховій літературі думкою про те, що звільнення особи від відбування покарання на підставі індивідуальної амністії сприятиме задекларованій Законом № 792-VII меті [11].

Поняття «політичні в'язні», що вживається у назві Закону № 792-VII, також не визначено на законодавчому рівні. Тому для розуміння понять «політичні в'язні» і «політичні репресії» (вживаються у преамбулі цього Закону) і розкриття їх змісту слід керуватися ст. 1 ПВП № 3812 з урахуванням сучасних реалій.

Усі країни, що входять до Парламентської Асамблеї Ради Європи, повинні також послуговуватися Рекомендаціями Парламентської Асамблеї Ради Європи «По визначенню поняття політичний в'язень». Також при визначенні понять «політичний в'язень» та «політичний мотив» необхідно керуватися «Критеріями, напрацьованими незалежними експертами Ради Європи щодо справ «політичних в'язнів».

Так, за визначенням ПАРЕ політичний в'язень — позбавлена волі особа, якщо це було пов'язано з одним із таких факторів: а) позбавлення волі було застосоване виключно через її політичні переконання, а також у зв'язку з ненасильницькою реалізацією права на свободу думки, політичних переконань, свободи висловлення думок та інформації, свободи мирних зібрань, інших прав Міжнародним пактом про громадянські і політичні права або

Європейською конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод; б) позбавлення волі було застосоване виключно через ненасильницьку діяльність, спрямовану на захист прав людини та основоположних свобод; с) позбавлення волі було застосовано виключно за ознакою політичної або професійної діяльності, або іншими ознаками, або виходячи з наявності стійкого зв'язку зі спільнотами, об'єднаними ознаками політичної або професійної діяльності.

Політичним в'язнем не визнається особа, яка: а) вчинила насильницький злочин проти особи, за винятком випадків необхідної оборони чи крайньої необхідності; б) вчинила злочин проти особи або майна на ґрунті ненависті або закликала до насильницьких дій за національною, етнічною, расовою, релігійною чи іншими ознаками.

Політичним в'язнем також не визнається особа, чиї насильницькі дії спрямовані на скасування прав і свобод, гарантованих Міжнародним Пактом про громадянські та політичні права або Європейською конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод, або на їх обмеження в більшому обсязі, ніж це передбачається цими документами.

На нашу думку, в контексті Закону № 792-VII політичним в'язнем слід вважати особу, до якої застосовано захід кримінально-правового впливу за політичним замовленням чинної на момент початку кримінального провадження влади у зв'язку з політичними мотивами (політичними репресіями, боротьбою з політичними опонентами, опозиційною чи іншою діяльністю критичного для влади характеру тощо) і визнаних такими Верховною Радою України.

Тобто у справах політичних в'язнів обов'язково присутній політичний елемент, який свідчить про мотиви, що спонукали владу застосувати до особи примус.

На жаль, чинне законодавство не встановлює механізму визнання особи політичним в'язнем, а тому вбачається, що таке визнання можливе тільки за рішенням Верховної Ради України щодо конкретної особи. При цьому слід розуміти, що визнання особи політичним в'язнем автоматично унеможливує застосування щодо неї амністії, у тому числі й індивідуальної. По суті, визнання особи політичним в'язнем є тільки констатацією факту притягнення її до кримінальної відповідальності за політичними мотивами, і така констатація не може автоматично вважатися підставою зміни правового статусу особи.

Також важко погодитись з висловленою в літературі точкою зору, згідно з якою визнання особи політичним в'язнем правовим наслідком може мати

як реабілітацію особи, так і звільнення особи від кримінальної відповідальності [12].

Від кримінальної відповідальності може бути звільнена лише та особа, яка зобов'язана її нести, а вирішенню питання про звільнення від кримінальної відповідальності має передувати повне і точне встановлення фактичних обставин і правильна кваліфікація вчиненого злочину. Звільнення особи від кримінальної відповідальності унеможливить наступну реабілітацію особи. Це різні інститути права. Відповідно, якщо особу визнано такою, що потребує реабілітації, оскільки вона є політичним в'язнем, вести мову про звільнення такої особи від кримінальної відповідальності недоцільно.

Крім того, амністування здійснюється лише в межах реалізації кримінальної відповідальності — як у найбільш ліберальній її формі, коли відбувається засудження обвинувальним вироком та одночасно особа звільняється від покарання, так і в найбільш репресивній формі, у випадку, якщо особі призначається покарання, яке вона реально відбуває, і коли ця особа звільняється від невідбутої частини покарання [13].

Таким чином, особи, віднесені Верховною Радою України до політичних в'язнів відповідно до Закону № 792-VII, можуть підлягати звільненню від відбування покарання в порядку реалізації індивідуальної амністії, порядок застосування якої врегульований цим Законом та Законом № 392/96.

Якщо ж щодо особи, визнаної політичним в'язнем, буде встановлено одну з так званих реабілітуючих підстав, наведених у ст. 284 КПК, кримінальне провадження підлягає закриттю.

Положення Закону № 792-VII повинні бути застосовані тільки щодо 42 осіб, відомості щодо яких викладені у п. 1 розділу II Прикінцевих положень цього Закону.

Разом із тим у Законі № 792-VII відсутні пояснення законодавця, чому саме ці 42 особи, які підлягають амністії, визнані політичними в'язнями. Можна лише припустити, що вирокі судів щодо цих осіб, на думку народних депутатів, є політичними.

Іншою особливістю Закону № 792-VII є доповнення ст. 8 Закону № 392/96 частиною третьою, в якій встановлено, що строки звільнення осіб за законом про індивідуальну амністію встановлюються у такому законі. А п. 2 Прикінцевих положень Закону запроваджено термін «негайне звільнення», що є новелою як для кримінального, так і для кримінального процесуального законодавства України. Однак слід зауважити, що ці зміни не скасовують положення ст. 3 Закону № 392/96, відповідно до якого рішення

про застосування чи незастосування амністії приймається судом стосовно кожної особи індивідуально.

Чинне законодавство про кримінальну відповідальність і кримінально-виконавче законодавство не наділяють Верховну Раду України повноваженнями звільняти із місць позбавлення волі осіб, які в них відбувають покарання у виді позбавлення волі.

У ст. 4 Закону № 392/96 визначено категорії осіб, на які амністія не поширюється.

Ще раз акцентуємо увагу на тому, що ст. 4 Закону № 392/96 визначаються категорії осіб, до яких амністія не може бути застосована взагалі, у тому числі й індивідуальна (пункти «б», «г», «д», «е» ч. 1 ст. 4). Зокрема, амністія взагалі не може бути застосована до осіб, яких засуджено до довічного позбавлення волі, до осіб, засуджених за умисне вбивство за обтяжуючих обставин, за терористичний акт. Пункти «а», «в», «г», «е» було доповнено словами «крім випадків індивідуальної амністії».

Відсутність у п. 1 розділу II Прикінцевих положень Закону № 792-VII відомостей про те, за які злочини засуджені ці особи, не дає можливості перевірити правомірність застосування амністії окремо щодо кожного із 42 засуджених [14, с. 24–26].

Таким чином, на сьогодні відповідно до Закону № 392/96 амністія може бути загальною — стосовно певної категорії осіб або індивідуальною — стосовно конкретно визначеної особи (ч. 4 ст.1 цього Закону).

Тобто у Законі № 792-VII вперше започатковано й застосовано такий вид амністії, як індивідуальна.

Ознайомившись зі змінами, виникає питання, якому із Законів потрібно віддавати перевагу, адже відповідно до ст. 86 КК амністія оголошується законом України щодо певної категорії осіб, а згідно із ст. 1 Закону № 792-VII її може бути оголошено і щодо конкретно визначеної особи.

Викладене дає підстави для висновку, що Закон № 792-VII є недосконалим за структурою, об'єднує два закони, які доцільніше було б ухвалювати окремо.

Разом із тим поряд із відмінностями інституту реабілітації, амністії та помилування мають і багато спільного. На нашу думку, вони потребують не окремого, а спільного комплексного дослідження задля створення належної законодавчої бази, яка б слугувала забезпеченню ефективного порядку реабілітації, амністування і помилування.

Так, у КПК необхідно було б передбачити окрему главу, присвячену питанням реабілітації у кримінальному провадженні та регламентувати правові підстави, порядок і строки реабілітації незаконно засудженої особи.

У перспективі законодавцю слід визначитися у питанні доцільності існування індивідуальної амністії або інституту помилування.

З метою уникнення цілої низки проблемних питань, які виникають у судовій практиці, КК, КПК та Закон України «Про застосування амністії в Україні» мають бути приведені у відповідність, аби відповідати основній меті останнього — сприянню недопущення політичних репресій та випадків застосування засобів кримінальної юстиції для боротьби з політичними опонентами.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 р. із змінами та доповненнями від 15 травня 2014 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page2>.
2. *Страшун Б. А.* Понятие, социальные функции и полномочия парламента / Б. А. Страшун, В. А. Рыжов // Конституционное (государственное) право зарубежных стран : в 4 т. — Т. 1–2. Часть общая / отв. ред. Б. А. Страшун. — М. : БЕК, 2000. — С. 446–481.
3. *Баранникова И. Г.* Институт амнистии в России: конституционно-правовые начала : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституционное право; муниципальное право» / И. Г. Баранникова. — Владикавказ, 2010 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://gidocs.exdat.com/docs/index-96817.html>.
4. Антологія української юридичної думки : в 10 т. — Т. 7: Кримінальне право. Кримінальний процес / упоряд.: О. М. Костенко, О. О. Кваша; відп. ред. О. М. Костенко. — К. : Видавничий дім «Юридична книга», 2004. — 616 с.
5. *Маляренко В. Т., Музика А. А.* Амністія та помилування в Україні : навч. посіб. — К. : Атіка, 2007. — С. 17.
6. Про застосування амністії в Україні : Закон України від 01 жовтня 1996 р. № 392/96 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Z960392.html.
7. Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні : Закон України від 17 квітня 1991 р. № 962-ХІІ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/962-12>.
8. Про тлумачення Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» : Постанова Верховної Ради України від 24 грудня 1993 р. № 3812-ХІІ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3812-12>.
9. *Рохлин В. И., Захарцев С. И., Миронов М. А., Стуканов А. П.* Институт реабилитации в Российском законодательстве (возникновение, развитие, понятие, перспективы). — СПб. : Юридический центр Пресс, 2007. — С. 9–33.
10. Про внесення змін до Закону України «Про застосування амністії в Україні» щодо повної реабілітації політичних в'язнів : Закон України від 27 травня 2014 р. № 792-VII [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/792-18>.

11. *Комзюк А. Т., Литвинов О. М., Юхно О. О.* Рекомендації щодо застосування кримінального закону у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про застосування амністії в Україні щодо повної реабілітації політичних в'язнів» № 792-VII // Кримінальне судочинство. Судова практика у кримінальних справах. – 2014. – № 3. – С. 114.

12. *Битяк Ю. П., Тютюгін В. І., Капліна О. В., Шило О. Г., Степанюк А. Х.* Рекомендації щодо застосування кримінального закону у зв'язку із прийняттям Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про застосування амністії в Україні щодо повної реабілітації політичних в'язнів» № 792-VII // Кримінальне судочинство. Судова практика у кримінальних справах. – 2014. – № 3. – С. 12.

13. *Дудоров О. О., Письменський Є. О.* Проблеми розвитку законодавства про амністію // Проблеми правового регулювання і практики застосування амністії та помилування: матеріали наук.-практ. Інтернет – конференції (м. Луганськ, 6–20 лютого 2012 р.) / упоряд. : Є. О. Письменський. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Є. О. Дідоренка, 2012. – С. 26–27.

14. *Андрушко П. П.* Про внесення змін до Закону України «Про застосування амністії в Україні» щодо повної реабілітації політичних в'язнів // Вісник прокуратури. – 2014. – № 4. – С. 17–33.

Козак І. А. Проблемні питання Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про застосування амністії в Україні щодо повної реабілітації політичних в'язнів»

Анотація. У статті розглядаються та аналізуються зміни, внесені до Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про застосування амністії в Україні щодо повної реабілітації політичних в'язнів». Здійснюється спроба з'ясувати юридичну природу інституту індивідуальної амністії та його співвідношення із помилуванням і реабілітацією. Наведено визначення індивідуальної амністії, реабілітації та поняття «політичний в'язень» у контексті Закону України № 792-VII.

Ключові слова: амністія, індивідуальна амністія, реабілітація, політичний в'язень, конституційно-правові аспекти амністії.

Козак И. А. Проблемные вопросы закона Украины «О внесении изменений в Закон Украины «О применении амнистии в Украине относительно полной реабилитации политических узников»

Аннотация. В статье рассматриваются и анализируются изменения, внесенные в Закон Украины «О внесении изменений в Закон Украины «О применении амнистии в Украине относительно полной реабилитации политических узников». Осуществляется попытка выяснить юридическую природу института индивидуальной амнистии и его соотношения с помилованием и реабилитацией. Дано определение индивидуальной амнистии, реабилитации и понятия «политический узник» в контексте Закона Украины № 792-VII.

Ключевые слова: амнистия, индивидуальная амнистия, реабилитация, политический узник, конституционно-правовые аспекты амнистии.

Kozak I. A. Problem Issues of Law of Ukraine «On Amending the Law of Ukraine «On Granting Amnesty in Ukraine Regarding Full Rehabilitation of Political Prisoners»

Summary. The article provides consideration and analysis of contents of changes in the Law of Ukraine «On amending the Law of Ukraine «On granting amnesty in Ukraine regarding full rehabilitation of political prisoners». The author tries to clarify legal nature of the institution of individual amnesty, its correlation with clemency and rehabilitation. The definition was given to such notions as «individual amnesty», «rehabilitation» and «political prisoner» in the context of the Law of Ukraine № 792-VII.

Key words: amnesty, individual amnesty, rehabilitation, political prisoner, constitutional and legal aspects of amnesty.